

TULEVAISUUS. NYT

Museoalan Teemapäivät 22.–23.9.2016

KOOSTE ILTAKAHVIKESKUSTELUISTA

Torstai 22.9.2016 Kulttuuritalo, Kitchen

1. Haluaisimmeko yhtiöittää aineetonta kulttuuriperintöä?

Aiheeseen johdattelivat: varajohtaja, yliopisto-opettaja, dosentti, FT Katriina Siivonen, Turun yliopisto, Tulevaisuuden Tutkimuskeskus & Aineettoman kulttuuriperinnön koordinaattori Leena Marsio, Museovirasto

Aineeton kulttuuriperintö on vahvistumassa museoissa kun Unescon aineettoman kulttuuriperinnön sopimusta on alettu toteuttaa Suomessa. Tavoitteena on ihmisten ja yhteisöjen osallisuus perinnön luetteloinnissa. Kulttuuriperinnöllä on luontopalveluiden tavoin kaupallista merkitystä. Onko mahdollista, että tulevaisuudessa aineetonta kulttuuriperintöä yhtiöitetään? Mitä seurauksia tästä voisi olla?

Keskustelu aloitettiin pohtimalla, mitä ylipäättään aineettoman kulttuuriperinnön yhtiöittämisellä tarkoitetaan. Pohdimme myös sitä, voisiko yhtiöittäminen olla mahdollista Unescon aineettoman kulttuuriperinnön yleissopimuksen puitteissa. Aineettoman kulttuuriperinnön yhtiöittämisellä tarkoitetaan kulttuuriperinnön valjastamista yritysten ansaintatarkoituksiin. Äärimmäisimmässä tapauksissa yhtiöittäminen voisi tarkoittaa myös perinteen yksityistämistä. Tulimme tulokseen, että erityisesti aineellista kulttuuriperintöä, mutta myös aineetonta hyödynnetään jo nyt kaupallisiin tarkoituksiin. Esimerkiksi Seurasaaren ulkomuseossa aineettomia perinteitä kaupataan yleisölle palvelujen ja opastuskierrosten muodossa.

Kansainvälistä esimerkkiä yhtiöittämisestä esitteli Kiinan mallin muodossa Leena Marsio. Kiinan pääkaupunki Peking on päättänyt hyödyntää aineetonta kulttuuriperintöään kaupallisiin tarkoituksiin. Kiinaan on rakennettu "Silicon Valley of Culture" – kylä, joka esittää turisteille kiinalaisten kulttuuriperintöä. National Intangible Cultural heritage Exposition District sijaitsee Kielletyn kaupungin vieressä ja sen rakentamiseksi alkuperäiset kaupunginosan asukkaat häädettiin alueeltaan. Tilalle tuli uusi kaupunginosa, jossa turisteilla on mahdollisuus tutustua maan aineettomaan perintöön ja ostaa tuotteita, jotka perinteen harjoittamisesta syntyvät.

Tämän valossa pohdimme voisiko Suomessa käydä samoin ja onko oikein hyödyntää aineetonta kulttuuriperintöä yritysten tarpeisiin. Äärimmäisissä tapauksissa perinteet yksityistetään niiltä, joiden elämään ne alun perin kuuluivat, viedään mahdollisuus

harjoittaa perinnettä. Toisaalta heistä voi tulla osa kaupallistettua perinnettä heidän jatkaessaan perinnön harjoittamista. Aineetonta perintöä on mahdoton irrottaa ihmisistä. Mitä silloin käy näille ihmisille? Vaihtoehtoisesti ihmiset voivat joutua maksamaan perinteensä harjoittamisesta. Entä kun alkuperäisiltä käyttäjiltä viedään mahdollisuus harjoittaa perinnettään, mitä tulee käymään kulttuuriperinnölle?

Edellistäkin kysymystä lähestyimme konkreettisin esimerkein. Muun muassa Saaristolaisten perinteet ja Kokkolan Venetsialaiset puhututtivat. Tällaisissa tapauksissa perinteistä oli otettu kaupallisiin tarkoituksiin ne osat, jotka nähtiin kaupallisesti hyödyllisinä. Perinteen alkuperäisille harjoittajille olennaiset perinteen yksityiskohdat oltiin saatettu riisua, jotta tuotteesta olisi tullut mahdollisimman myyvä. Kaupallinen tapahtuma usein keräsi väkeä, joka ei alkuperäisestä perinteestä ollut tietoinen. Kaupallistettua perinnettä voidaan muokata sen mukaan, miten siitä saadaan eniten hyötyä. Esimerkiksi Kokkolassa alkuperäiset perinteharjoittajat ovat huomanneet perinteen lipuneen liian kauas alkuperäisestä ja lopettaneet osallistumisen sen kaupallistettuun muotoon. Kuitenkin perinteen alkuperäiset harjoittajat ovat voineet jatkaa sen harjoittamista omissa piireissään.

Missä menee raja kulttuuriperinnön anastamisessa ja kulttuuriin sekaantumisessa? Onko vähemmistöiltä kulttuuriperinnön anastaminen tarkemmin valvottua vai koetaanko muiden kulttuureiden perinteisiin "sekaantuminen" helposti epäsopivaksi. Toisaalta kulttuuriperintöä halutaan esitellä. Mutta kenellä on oikeus pitää perinnettä omanaan. Kuka tahansa voi kokea kulttuuriperinnön kuuluvaksi itselleen. Sitä ei voi kuitenkaan omistaa. Perinteen yhtiöittäminen ei välttämättä olisi mahdotonta ja kuten aikaisemmin todettiin, sitä tehdäänkin jo joissain muodoissa. Mutta kulttuuriperinnön yhtiöittäminen ja pisimmälle viety seuraus, yksityistäminen, tulisi jo olemaan lähes mahdotonta, tai ainakin vahvasti epäeettistä, kun ajattelemme ihmisoikeuksia ja ihmisten kulttuurista itsemääräämisoikeutta. Niin kauan kun meillä on yhteisöjä, jotka perinteitä harjoittavat, on myös henkilöitä, jotka ovat muokkaamassa perinteistä omalle yhteisölleen ominaista. On löydettävissä kulttuurisia väistökeinoja, joilla kaupallistumisen ja yhtiöittämisen voi pyrkiä väistämään.

Koosteen kirjoittaja: lina Hellström, Museovirasto